

AZ ERDÉLYI VITA.

A múlt év vége óta egy minduntalan megújuló polémia a csonkaországi és az erdélyi sajtóban Erdély vérző sebeire hívja fel figyelmünket. Egy önmagában is elfáradt, a Csonkaország méreteire már beidegződött közvélemény bizonyos rezignációval veszi tudomásul a fiatalabb magyar írónemzedék erdélyi útleírásaiból¹ kitetsző pesszimizmust az erdélyi magyarság súlyos belső bajairól, társadalmi, politikai és gazdasági szervezetlenségéről és az ennek következtében fenyegető katasztrófáról. A trianoni évtizedek legszomorúbb magyar közéleti tünete a közvéleménynek ez a belső trianonizálódása, a másik, az igazibb Trianon. Erdély felől azonban levelekben, cikkekben egyre erősebb és keményebb visszautasítás jön, az erdélyi életerő komoly megnyilvánulása, amellyel a magyarországi utazók sötét jelentéseit visszautasítják. Drámai erejű Spectatornak, Erdély vezető publicistájának válasza, mely már címében is «Magyar Scotus Viatorok Erdélyben»² súlyosan támadó és amely így végződik: «... ne álljunk többé szóba irodalmi utasokkal, akik Scotus Viatorok tudománya, tanulmánya, rokonszenve nélkül csak vajakalni jönnek sebeinkben. Egyáltalában hagyjanak magunkra. Hagyjanak békében, hagyjanak sorsunkra. Igen sok vonatkozásban.

¹ *Boldizsár Iván*: «Erdély második Trianonja», Napkelet, 1935, november 2, 733—740. lapjain. *Németh László*: «Magyarok Romániában», Tanú, 1935, III—IV. száma, 113—182. lapjain. E két tanulmánnyal kapcsolatban a Katholikus Szemle februári száma szerint 27 különböző dolgozat jelent meg, ezek közül az idézetteken kívül kiemelkedők: a Keleti Újság 1935 december 23-i számában Zágoni István, február 6-i számában Hegedűs Nándor cikkei. Bertalan István: »Romon nőtt virág.« (Budapesti Hírlap, 1936, február 1.) «Vád alatt a dzsentrí.» (Pesti Napló, 1935, december 31-i száma.) Ravasz László tanulmánya a Magyar Szemle áprilisi számában. Albrecht Dezső: Az építő Erdély a Kolozsvári Hírel 1936. évi számában.

² Magyarország 1936. évi január 15-i száma.

Ha meg kell halnunk, tudunk hívatlan prókátorok és orvosok nélkül is elpusztulni. Ha pedig élnünk lehet a vétek, az ármány, a lustaság, az akaratlan vérveszteség, az elkerülhetetlen áldozatok után, majd csak megtaláljuk a helyes tennivalónkat, jó utakat, a termékeny pótlást az erdélyi hagyományokból és kor-szellemből merítve. Ha teljes függetlenségre kaphatunk, ha nem kell folyton történelmi érzékenységekre tekintenünk, ha kívülről nem raknak szabad elhatározásunkra pányvákat, valószínűleg jobban fogunk megbirkózni a nehézségekkel, anélkül, hogy hűtlenek lennénk az egyetemes magyarság kötelességeihez, a lélek és szellem tökéletes integritásához. Legalább is a testvérek ne üssenek föbe és ne tapossák meg esendő lelkünket, bár gyarló munkánk alatt».

Valóban igazak-e a vádak, melyeket itt hangoztattak az erdélyi magyarság politikai és szellemi vezetői ellen, megvitatandó, még akkor is, ha azok, akik a vádat emelik, annak emelésére nem jogosultak és a magyar közvéleménynek, ha még nemzeti jövője kérdései iránt érdeklődik, ebben állást kell foglalnia. Az a szörnyű helyzet, melyben az erdélyi magyarság ma van, valóban önhibái által idéztetett-e fel, vagy pedig a román politikának természetyszerű sikere-e? Súlyos kérdés, melyre felelni kell, ha nem is könnyű a felelet és még akkor is, mikor lent Erdélyben az élet-halálharc önemésztő kétségek közepette folyik.

Mindenekelőtt, mielőtt a kérdés tárgyi vizsgálatába bocsájt-koznánk, nyomatékosan tiltakoznunk kell azon Erdélyben is kialakult történelemszemlélet ellen, amely Erdély elvesztésében egy okszerű, összefüggő, magyar hibákból és tévedésekből keletkezett elbukást lát a maga ösztönös erejében, szívós, céltudatos és csendes munkával dolgozó románsággal szemben. Ez a felfogás azonban ténybeli alapjaiban, s az azokhoz fűzött következtetéseiben egyaránt hamis. Erdély azért veszett el, mert az októberi forradalom folytán nem volt elégséges magyar katonai erő, amely birtokban tarthatta volna és még 1918 október közepén, amikor a monarchia katonai hatalma úgy ahogy, de állott, semmiféle komoly jel nem mutatott arra, hogy Erdélynek el kell vesznie. Az erdélyi kérdés megítélésében ez a döntő szempont. Nem az erdélyi románság szerves, belső fejlődése, vagy az erdélyi magyarság életerőinek Erdélyben joggal bírt —

kulturális, gazdasági és politikai fölényén alapuló — befolyásának belső összeomlása idézte elő Erdély sorsában a döntő fordulatot. A magyar fegyveres erő hiánya Erdély védelmében az egyedüli oka Erdély mai sorsának.

Ha pedig ez így van, akkor Erdélyben a magyarság pusztulása, kétségbeejtő sorsa, nem a faj természetes elgyengülésének, hanem azon román politikának következménye, amely Erdély megszállása óta következetesen véghez vitetett, amely, ha külső megnyilvánulásaiban új is, mert az életnek olyan területein is hat, ahol régen politika még nem befolyásolta a viszonyokat, de történelmi jelentőségében nem más, mint a magyar történelem folyamán megismétlődő politikai rendszerek egyike, amelyek a magyarság életerejét — mindig azon kor legerőszakosabb politikai módszereivel — megtörni igyekeztek. A tatárdúlás, a törökvész, a nagynémet hódító politika, az abszolutizmus, a «bécsi kéz», mind megannyi törekvés volt a magyarság elpusztítására. A magyarság a maga ösztönös, többnyire nem szervezett életerejével diadalmasan ellentállott. A magyarelles politikai rendszerek következtében a magyarság történelmi feladata és hivatásérzete és az ezek valóra váltásához szükséges energiák között előállott ugyan egy bizonyosfokú aránytalanság és hiány, ezt azonban a magyarság a politikai értelem és belátás erejével pótolta.

Erdély mai helyzetében is történelmünknek e századonkint visszatérő, súlyos jelensége ismétlődik, amikor a magyarság önléte fenntartásáért nehéz harcba kényszerül. Csupán ösztönös életerejére utalva, komoly társadalmi, gazdasági és politikai szervezetség nélkül küzd azzal az elnyomó politikai rendszerrel szemben, amely több-kevesebb céltudatossággal megsemmisítésére tör. Az elnyomó rendszerek természete szerint azonban ebben is csak annyi az energia, mint amennyit a legkomprimáltabb társadalmi szervezet, az állam rendelkezésére tud bocsájtani, amelynek tehát egyszer egy megváltozott nemzetközi helyzetben vége is lesz.

Mondhatják: a történetfilozófia nem segít a mindennapnak szörnyű, emberileg alig elviselhető terheivel szemben. A tétlenség és a letargia, amellyel a magyarság egyeteme Erdély mai sorsát nézi, biztos jele az előbb-utóbb bekövetkező halálnak.

Vájjon valóban így van-e?

Hagyjuk figyelmen kívül a történelem tanításait és példáit, vizsgáljuk meg az erdélyi magyarságot mai állapotában s lássuk, a menthetetlenül bekövetkező véget sejteti-e, vagy azt az élet-erőt, amely biztosít és megnyugtat Erdély jövő sorsa felől.

Az első válasz olvasható ki az erdélyi magyarság társadalomrajzából. Egy önmagában meghasonlott, rétegeire és alkotóelemeire bomlott társadalom ez, minden egységes társadalmi és politikai vezetés híján. Ez Erdély mai helyzetéből következik. Az autochton, régi erdélyi vezető társadalom, amely még a XVIII. és XIX. század fordulóján kezében tartotta Erdély sorsát, ma már csak egy viszonylag szűk és kisszámú társadalmi rétegben él tovább. Nincs sehol és még hamarabb pusztult el az erdélyi birtokos-nemesség, amely az 1848-iki jobbágyszabadítással és a liberális korszak gazdaságpolitikájával járó nagy gazdasági megpróbáltatást nem bírta el és a liberális korban elpusztult, helyet adva a darwini törvény értelmében életerősebb, feltörekvő román parasztságnak. Jegyezzük fel e két történelmi osztály érdeméül, hogy az 1848-as jobbágyszabadítás következtében 1,615.574 kat. holdat adott át a jórészt román jobbágyságnak számbavehető kártérítés nélkül, amelyért csak 1 frt. 10 kr. holdankinti évjáradék tőkésített ellenértékét kapta kötvényekben. A polgári középosztály, amely tisztviselő volt, vagy szabad értelmiséghez tartozott, a kiegyezés korszakában elmerült az egységesülő magyar állam új közszellemében s az a magyar állam, amely 1867-től Erdélyben berendezkedett, inkább egy nagy bürokratikus organizáció volt, mint a nemzetnek és az államnak az a szerves egysége, amiképen ma már az államot látjuk és amely egységet megkövetelünk. A nép, a magyar tömegek jórészt elhanyagoltan, saját életerejükre utalva, élték életüket, de Erdély jórészében az a patriarkális közösség, amely a régi Erdélyt annyira jellemezte, napjainkig fennmaradt és a magyar államberendezkedés bürokratikus közönyét nagyban enyhítette. A történelmi egyházak szervezete viszont, főleg az egyházközségi életben, kizárólag népi erőn nyugodott s az erdélyi magyarság megváltozott viszonyai közepette a meginduló új erdélyi életnek alapjává is vált.

Ehhez a megbomlott társadalomhoz, amely csakis egyházi és agrártársadalmi berendezkedéseiben őrizte meg a régi Erdély

lényegéhez tartozó és önfenntartó erejét tápláló patriárkálitást, vegyük még hozzá a kiegyezési korszak súlyos magyar belpolitikai ellentétét, amely választóvízként két táborra szakította az erdélyi magyarságot és Budapest politikai spektrumán át mutatta meg a magyarság politikai problémáit. Az erdélyi kérdés a maga halálos komolyságával teljesen hiányzott e problémák közül s a 48 és 67 országveszejtő ellentétei közepett az erdélyi magyarság komoly, egy világváltozás esetére való előzetes megszervezésére nem gondolt senki. Az «elnémult harangok» romantikus pesszimizmusa és a «harmincmillió magyar» kódös képzetei között lassan közeledett Erdély történelmi végzete.

Ebben a bomladozó, még újjá nem alakult, a modern magyar nemzeti államot a liberális gazdaságpolitikai orthodoxia útjain kereső, a föld sajátos, történelmi egyéniségének és rendeltetésének megfelelő jogrend és gazdaságpolitika iránt érzéketlen korban — a «Huszadik század» radikális, a nemzetiségi kérdés belső energetikai irányait tagadó szelleme által befolyásolt, világnézeti, társadalmi és gazdasági káoszban érte az erdélyi magyarságot az összeomlás hajótörése és aki partot ért, ugyanabba a fizikai világba, de életének egészen más feltételei közé került.

Így adódott az a helyzet, amelyben a Magyar Szövetség és később utóda, a Magyar Párt az erdélyi magyarság politikai életének irányítását kezébe vette. Az erdélyi magyar társadalom életéből eltűnt a magyar államfogalom és a forradalom által súlyosan kompromitáltatott az a liberális-radikális szabadkőműves eszmekör, amelyben az erdélyi magyar értelmiségnek egyik, nemcsak zsidó, része élt. Az a nagy lelki megrázkódtatás, amelyet az impériumváltozás az erdélyi magyarság lelkében előidézett, hosszú ideig megbénított minden magyar cselekvést.

A román politika pedig gyorsan rombolta le az erdélyi magyar társadalom erődítéseit. Az eskü-kérdéssel a magyar tiszt viselőtársadalmat, az agrárreformmal a magyar történelmi osztályokat, mondhatni egyik napról a másikra eltüntette és teljesen más politikai és gazdasági viszonyok közepette kellett az erdélyi magyarságnak a maga politikai életét megkezdenie. Az új államhatalom kegyetlenül és brutálisan végezte munkáját a hódítás minden előjogát kiélvezve. Egy nagy sorsfordulat remény, hitet romboló és köztudattá vált pesszimizmusával

szemben kellett az erdélyi magyarság politikai szervezetének megalakulnia. Egy félszázados tétlenség után újra kezébe vennie önnön sorsának irányítását, egy új világban megállapítania létének politikai feltételeit és megalkotnia politikai programját. Az új állam nyomasztó hatalmával, gyanúsításával és ellenségeskedésével szemben, szemben a jóhiszemű magyarok keserű, minden — mindegy — pesszimizmusával és irodalmi romantikájával, szemben az erdélyi értelmiség egyik részének az emigráció által is fűtött, a húszas évek nagy szociális-radikális előtörésével és a nemzet jogosultságát tagadó marxista materialista világfelfogásával. Egy ilyen világnézeti zűrzavarban, amikor bizonytalan volt a világejlődésnek várható iránya, amikor a nemzeti lét szüksége is tagadásba vétetett, kellett nemcsak politikai programot, amely szükségképpen világnézet is, hanem ami még nehezebb, ennyi nehézség közepette politikai szervezetet is létesíteni, hogy a politikai szabadságjogokat minimumra csökkentő román közéletben az erdélyi magyarságot képviselje. Ma, tizenöt évvel megalakulása után, nagyon könnyű a kritika. Ez azonban természetes jelensége minden közéletnek és a bírálat jogának tagadása tulajdonképpen tagadása a cselekvő közéletnek. A Magyar Pártnak is, mint minden organizációnak vannak hibái és tévedései, de történelmi érdeme és a magyar nemzeti politika szempontjából jelentősége abban van, hogy tizenöt év alatt nem alkudott el semmit az erdélyi magyarság nemzetközileg is biztosított kisebbségi jogaiból, világosan és határozottan megőrizte az erdélyi magyarság politikai jogállományát és átmentette az erdélyi magyarság nagy kérdését arra az időre, amikor az a nemzetközi helyzet alakulása mellett újra felvethető lesz. Megtartotta és megőrizte a magyar gondolatot, — minden irredenta tendencia nélkül —; mint politikai szervezet pedig többkevesebb eredménnyel működött s ezáltal ébren tartotta a magyar tömegekben a nemzeti együvértartozás érzetét. Voltak és vannak belső ellentétei és válságai, hiszen heterogén elemeket kellett a magyar gondolat jegyében összefognia. Mérhetetlen és elképzelhetetlen nehézségekkel kell azonban megküzdenie, kifelé és befelé egyaránt. A román államhatalomnak és a román politikai pártoknak az élet minden viszonylatában támasztott ellenállásába ütközik lépten-nyomon s minthogy hatalmas ellenfele

nem utolsó sorban az emberi gyengeségekre építette fel számításait, sikereket is ért el.

Az a nemzedék, amely ma a Magyar Párt élén áll — Bethlen György gróf, Jakabffy Elemér, Gyárfás Elemér — a férfikor derekán van, de politikai pályájuk kezdete még a magyar államiság idejében gyökeredzik. Világnézetükben és politikai módszereikben a legnemesebb magyar politikai hagyományokat őrzik. Azok a támadások, amelyek a Magyar Pártot lent érik s amelyeknek visszhangja most sokkal erősebben érkezett el hozzánk, mint amennyire súlyos az ellentét odalent, két irányból jönnek. Az egyik a világnézeti ellentét. Az erdélyi magyar intelligencia jórészt megérintette bizonyos radikális-szabadkőműves világnézet, amelyet hiába haladt túl és cáfolt meg az idő, az mégis konzerválódott Erdélyben és mert bizonyos tekintéllyel és pozícióval bíró elemek is még ez ideológiában élnek, természetesen idegen és érthetetlen előttük a Magyar Párt világnézete és politikai iránya. Nem a Magyar Párt kergette át a magyarok legjobbjait a szabadkőművesek és kommunisták táborába, hanem a Magyar Párt, amely később alakult és szerveződött, találkozott a szabadkőműves és kommunista magyarok tudatos idegenkedésével, néha ellenségeskedésével és ez tette nehezzé a szervezkedést és az igazi magyar egység megteremtését. A másik a nemzedékbeli ellentét. Jancsó Benedek, felejthetetlen tanítómesterünk az erdélyi ügyekben, a Magyar Szemlében is rámutatott az erdélyi főiskolások statisztikáját vizsgálván, hogy a főiskolai hallgatók között a régi vezető osztályok egyetlen fiatalja sincs és már akkor figyelmeztetett, hogy ennek az erdélyi sors alakulásában döntő következménye is lesz. A történelmi erdélyi családok tagjai, már a fiatalabbak, de jórészt a régi és ott maradt intelligencia fiai, nem végezték el a román egyetemeket; vagy nem tanultak, vagy Magyarországra jöttek vagy külföldre, így váratlanul egy egészen új, nem a történelmi magyarság levegőjében és céljaiban felnőtt értelmiség képződik ki és veszi majd át a magyarság vezetését. Ez az új értelmiség is bizonyos idegenkedéssel áll a Magyar Párttal szemben. A román egyetemi élet nyers demokráciája, az étellel való kemény és nehéz küzdelem, a politikai nevelés hiánya érthetlenné teszik számára a Magyar Pártot. Természetesen az a világnézeti ellentét, amely az idősebb

réteg tagjai között fennáll, ebben az irányban is hat és ront. A Magyar Part dicséretre méltó energiával folytatja diáksegélyző akcióját, a főiskolai internátusok is szépen működnek, de a fiatal értelmiség az életbe érve bizonyos idegenkedéssel áll a magyarság politikai szervezetével szemben, ugyanakkor azonban — lelkes és meg nem alkuvó magyar. Ennek az erdélyi fiatal nemzedéknek megfelelő magyar politikai neveléséről nem történt gondoskodás. A Magyar Párt vezetérei még látták és éltek a magyar impériumot Erdélyben, a régi magyar társadalmi felfogásban gyökeredző előítéleteik is vannak, ez a fiatalság pedig a magyarság politikai és államalkotó hivatása iránt bizonyos közönnyel van, de a faj és a vér titokzatos közössége által a magyarsághoz fűzve, mégis csak ők lesznek a magyarság vezetői. Ennek a fiatal magyar nemzedéknek, kivéve a magyarsághoz való tartozás legyőzhetetlen ösztönét, nincs határozott és világos politikai programja.

Ennek a nemzedékbeli ellentétnek kiegyenlítése az erdélyi magyarság vezetőinek halaszthatatlan feladata és életük munkája, amelyet a magyarság nagy ügye szolgálatának önzetlenül szenteltek, nyomtalanul fog elmúlni és az utánuk jövő nemzedék elismerése is elmarad, ha ezt a kiegyenlítést meg nem találják. Ha a belátás, az elérhető célok világos felismerése és azok elérésére törekvő elszánt, meg nem alkuvó akarat elvesztik befolyásukat a magyarság politikai vezetésében, helyükbe az ösztönök, a vak véletlenek iránya lép s történelmünk tanúsága szerint nemzetünk nem változó politikai egyénisége következtében, a katasztrófa menthetetlenül bekövetkezik.

Világosan meg kell látnunk azonban azt is, hogy Erdélyben a magyar társadalomnak egy egészen új formája alakul ki és, mint az északi kis népeknél, melyek függetlenségüket elvesztvén orosz elnyomás alatt kétosztályú társadalmat alakítottak ki, így Erdélyben is egy évtized múlva alig lesz más, mint a széles magyar népi tömegek és az ezek mellett és ezekből megélni tudó magyar intelligencia. A felső osztályok menthetetlenül megszűnnek politikai értelemben még akkor is, ha a társadalmi averziók talán egy félszázad múlva is hatni fognak. Az új intelligencia anyagi ereje nem lesz elég, hogy politikai feladatait ellássa. Gondoskodni kell tehát a modern társadalom-szervezés érdekében egy magyar politikai elit kialakításáról, anyagi élet-

lehetőségeinek megállapításáról és biztosításáról. Az erdélyi magyar életprogram nem lehet más, mint a megmaradt, érintetlen és hatalmas magyar népi erő egészséges politikai és gazdasági megszervezéséről gondoskodni egy olyan magyar elit útján, amelyben elevenen élnek a magyarság még használható történelmi és politikai hagyományai, de amellet világosan felismeri az új korszak követelését is, hogy a néperő jobban megbecsültessek, mint korábban. A modern tömegszervezés eszközeinek igénybevételével a magyar tömegeket összetartani, nemzeti és egyéni létük feltételeit biztosítani, ez lehet csupán az erdélyi magyarság politikai programja.

Az elmúlt másfél évtized erdélyi magyar politikája során a magyarság nagy és eredményes küzdelmet folytatott léte fenntartásáért és biztosításáért. Rá kell azonban mutatni arra is, hogy ez a nagy önvédelmi harc a magyar életnek csak bizonyos vonalán érvényesült. A politikai és a kulturális frontot erőteljesebben védte, mint a gazdaságát és a politikai szervezet kiépítésénél a hagyományos magyar politikai módszert, az inszurrekciót, alkalmazta. Nincs megbízható statisztikánk arról az óriási anyagi veszteségről, amely az erdélyi magyarságot érte, de bizonyos, hogy az nehezen lesz pótolható, hiszen felületes számítás szerint is meghaladja a négymilliárd aranykoronát. Az agrárreform nem volt megakadályozható, de az ingótoke és a kereskedelem helyes szervezésével még tekintélyes magyar vagyont lehetett volna megmenteni. Nem idézhetjük eleget Gyárfás Elemérnek azt a cikkét,¹ melyben éles kritikában részesíti a magyar gazdasági politikát és reámutat nemzeti életünk teljességének arra a hiányára, amely a gazdasági életben fennáll. «A Magyar Párt marosvásárhelyi nagygyűlése — közgazdasági vonatkozásban — élesen állást foglalt egyes magyarországi gazdasági tényezők itteni üzleti politikája ellen, melyek az erdélyi magyarság érdekeinek figyelembevétele nélkül, sőt gyakran e nagy érdekek egyenes kárára igyekeznek apró és nagyobb üzleteiket nálunk nyélbeütni és lebonyolítani, époly rideg kalmárszellemben, mintha Tripolisz vagy más egzotikus gyarmat kihasználásáról volna szó.»

Ennek az együttműködésnek biztosítása és önálló erdélyi

¹ Magyar Kisebbség 1933 szeptember 16.

magyar gazdasági élet megteremtése természetesen nem lehet a Magyar Párt közvetlen feladata. De feltételeinek megteremtése époly sürgős és halaszthatatlan, mint egy-egy iskola megmentése.

Magyar Pártnak, mint politikai szervezetnek még erőteljesebb tömegszervezést kell végeznie. Egy demokratikus politikai szerkezetű államban, minő Románia, ez amúgy is a politikai súly nélkülözhetetlen kelléke. Hozzávetőleges számítás szerint 335.000 magyar választó van Romániában¹ s ezekből a Magyar Párt szavazatai 120—170.000 között mozogtak; ha a választók és a Magyar Párt szavazata közti különbség felét a román választói visszaélések terhére számoljuk el, még mindig marad egy megszervezendő tömeg, amelynek a magyarság politikai közösségébe való bevonása szükséges.

E tények és események körül alakul az erdélyi magyar élet, ezekből fakadnak feladatai. A generációs ellentét feloldása, a magyar gazdasági élet és a magyar tömegek politikai megszervezése egy olyan magyar elit által, amely tisztában van a magyarság történeti hivatásával, a közeljövő erdélyi magyar élet-programmja. Az erdélyi magyarság létkérdése sohasem lesz megoldható önmagában, az erdélyi románságra való tekintet nélkül. A kérdés itt mélyül el és válik rendkívül súlyossá és ez az erdélyi probléma lényege. Az erdélyi kérdés, amely eleinte a nemzetközi érdeklődés homlokterében állott, még ha a sokat emlegetett optáns-per formájában is, ma a nemzetközi életben szinte teljesen elvesztette jelentőségét. Bethlen István gróf erdélyi politikájának két sarkpontja, hogy az erdélyi magyarság kisebbségi jogainak és nemzeti létének egyedüli biztosítója a Csonkaország, nemzetközi ereje és súlya továbbá, hogy a román nemzettel a történelmi Erdély államiságának újjáélesztésével meg kell találni a kiegyezést, — azt hisszük, — ma is helyes alaptételei az erdélyi magyarság sorsának. Ha a románság hatalmi mámorának diadal-érzetében ma még nem igen figyel a magyar-román kérdésre, a történelem logikája, a nemzetközi viszonyok kényszerű alakulása mégis figyelmeztetni fogják erre, mint azt Winston Churchill is tette az angol alsóházban 1932 november 23-i beszédében. Amíg Titulescu lengyel közvetítésű magyar megoldás helyett

¹ *Papp Etele*: Románia magyarsága a választások tükrében. Országút 1936 januári szám.

inkább Oroszországgal keres szövetséget és ezzel saját államát sodorja veszélybe, amíg a román közvélemény helyeslése mellett tovább folyik az erőszakos hódítás politikája Erdélyben a türelmetlen nacionalizmus bódulatában, addig egyre halkabb lesz a magyar közvélemény előtt azoknak a hangja, akik bízva az erdélyi magyarság életerejében, Wesselényi Miklós, Tisza István és Bethlen István nyomán, a román-magyar kérdésnek kiegyenlítő megoldását keresik mindkét nemzet érdekében.

A román-magyar kultúrközeledésnek ma még kezdetleges jelenségei, Erdélyben a népek sorsközössége, a dunai kérdés jelei és lehetőségei ennek a lassan érlelődő politikának. A nagy román álmvilágban élő román közvélemény előtt azonban ma még érthetetlen, ha Tiberiu Rebreanu, az új román nemzedék «Noi» című folyóiratának szerkesztője lapjában így ír: «az a szeretet és felelősségérzés, melyet a román és magyar diákság egyformán érez népével szemben, feltétlen közeledésre vezet a két ifjúságot. Hiszem, hogy kevés időnek kell elmúlnia és amint a hivatalos szász ifjúsági szervezetekkel, úgy az arra illetékes magyar ifjúsági mozgalmakkal felvehetjük a kapcsolatot és akkor a három erdélyi történelmi testvérnép fia együttes munkával kezdhet a jövő építéséhez.»¹

A román-magyar ellentét, amely 1916. és 1920. évek között robbant ki a leghevesebben, de amely az azonos történelmi érdekű két nemzetet, még mindig változatlanul szembeállítja, annyiban enyhült, hogy ma már lehet a békés megoldásról is beszélni. Megvalósulása ma tisztán a román politikán és a román közvéleményen múlik.

Addig pedig tovább fog folyni Erdélyben a nagy küzdelem, ha olykor kétségbeesetten s szinte reménytelenül is. Ennek a nagy küzdelemnek lesznek még további áldozatai, de vannak már eredményei is. Minden politikai vitától eltekintve, maga az a tény, hogy a magyarság faji propagációja nem csökkent,² az élet-erőnek kétségbevonhatatlan jele. Az erdélyi magyarságnak azonban azt is éreznie kell, hogy az anyaország magyarsága erdélyi testvéreinek ügyét nem látja reménytelennek.

Albrecht Ferenc.

¹ Kolozsvári Ellenzék 1935 augusztus 11-i száma, 6. lap.

² Magyar Kisebbség 1936 február 16-i számában.